

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**  
**Fakulta sociálních věd**  
**Institut mezinárodních studií**

**PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE**  
**(Posudek oponenta)**

Práci předložil(a) student(ka): Mrázková Eva

Název práce: Emigrace z Bosny a Hercegoviny pohledem transnacionalismu: Bosenská emigrace nejen jako odliv mozků. Praha, 2020. 45 s.

Oponoval (u externích oponentů uveďte též adresu a funkci v rámci instituce): PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

1. OBSAH A CÍL PRÁCE (stručná informace o práci, formulace cíle):

Mrázková si za cíl práce vytkla výzkum vlivu bosenskohercegovinské diaspory na rozvoj této postjugoslávské republiky v poválečném období prostřednictvím transnacionálního konceptu. Ve svém bakalářském projektu hledá odpovědi na otázky, v jakých oblastech a jakým způsobem bosenští emigranti na rozvoji země participují.

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.):

Bakalářský projekt je strukturován do čtyř kapitol, ve kterých Mrázková mapuje vývoj emigrace od bosenského konfliktu, sleduje akademický a mediální diskurs, rozebírá emigraci z pohledu transnacionálního konceptu a diskutuje zaujetí aktivnějšího přístupu Bosny a Hercegoviny (BaH) vůči diaspoře. Práce je časově vymezena léty 1992–2019. Text, přestože to autorka sama nikde jednoznačně nespecifikuje, spadá do kategorie případové studie uskutečněné metodou empirické analýzy. Bakalářský projekt je kompilačního charakteru, který je vystavěn prakticky výhradně na sekundární literatuře. Na některých místech jej autorka doplňuje o vybrané texty z mediálního prostředí. Limitem textu je (a je to z něj patrné) absence dostupných sekundárních zdrojů.

Vzhledem k tomu, že se jedná o bakalářský projekt, bylo jednou z hlavních možností, jak sběr dat realizovat, detailní rešerše mediálních zpráv, dokumentů četných think-tanků a dalších policy paperů. Takovýto přístup je ale pro bakalářský projekt časově dost náročný. Je proto pochopitelné, že se autorka snažila postupovat tak, že shromažďovala dostupnou literaturu.

Připomínku mám k časovému ukotvení práce. Mrázková označuje léta 1996–2000 za období, kdy se vrací do místa svého původního pobytu. Návratový proces reálně začal až v roce 1998, kdy velká část uprchlíků byla nedobrovolně repatriována z Německa do BaH. Tito repatrianti zůstali na teritoriu pod kontrolou „svého“ národa, z velké části se tedy nevrátili do původního bydliště. Naopak nejvíce utečenců se vrací do BaH a do svých domovů v letech 2001–2002, tedy v období, které Mrázková označuje za období poklesu repatriace. Mrázková současně píše, že „poslední dvě desetiletí jsou pro zemi z pohledu migrace klíčová“ (s. 8). Není srozumitelné, proč autorka za stěžejní moment stanovuje až počátek 21. století? V čem je rok 2000, který na více místech považuje za počátek sledovaného období tak zásadní?

Ne zcela souhlasím s autorčím konstatováním, že problematika bosenské emigrace je „nedostatečně pokryta jak v médiích, tak v akademické literatuře“ (s. 29). V posledních letech se problematice transnacionalismu v souvislosti s dopady nucených migrací bosenského konfliktu detailně věnovali někteří sociální antropologové (např. především Huttunen, či Eastmond). Studentka též mohla reflektovat další studii v českém univerzitním prostředí z této oblasti (nedávnou magisterskou práci A. Andrlové, obhájenou na IMS), která by mohla poskytnout další literaturu a zdroje.

Mrázková prostřednictvím konceptu transnacionalismu upozorňuje, že „emigranti zemi ovlivňují a udržují s ní těsné vazby, a tudíž se jedná o pohyb „tam i zpět“ nejen osob, ale také kapitálu, myšlenek, či nápadů“ (s. 8). V tomto ohledu práce nabízí inovativní perspektivu, jak o migračním chování obyvatel BaH a jeho konsekvencích přemýšlet.

Za argumentačně nejsilnější považuji podkapitulu o remitencích, kde se autorka snaží zohlednit určité argumenty pro a proti a ty diskutovat.

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Stylistické zpracování práce je na průměrné úrovni. Text působí místy neuceleně a obsahuje řadu opakujících se vět, ve kterých se řetězí tatáž myšlenka. V tomto ohledu působí jako nedotažený především závěr.

Závěrečná redakce textu by měla odstranit nejproblematictější místa a text více ucelit. Například celý poslední odstavec v kapitole 4 opakuje to, co bylo vyřčeno o dva odstavce výše.

Do sekce „odborné články a publikace“ jsou zařazeny i některé primární zdroje. Mrázková místy sleduje výkladovou linku za přispění jednoho ústředního zdroje (nejvíce je to patrné v kapitole 5 o aktivní politice vůči diaspoře, jež je založena prakticky výhradně na jednom studijním textu).

#### 4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Ústřední tezí autorky je, že emigrace nepředstavuje výhradně negativní proces, který BaH oslabuje, ale v důsledku setrvalého sepětí emigranta se zemí původu lze tento fenomén chápat i jako případný impulz k „rozvoji země“ (s. 2). Přestože souzním s tímto konstatováním, kladu si otázku, nakolik jde o „rozvoj země“ prostřednictvím sociálních remitencí, a nakolik jde spíše o udržování socioekonomického statutu rodin, příbuzných, či přátel, které emigrant finančně podporuje a doplňuje tím absentující sociální politiku státu. Mrázková ve svém bakalářském projektu sociální remitence jmenuje, detailněji je ale nerozebírá, spíše se věnuje finančním remitencím, z čehož usuzuji, že nejde tolik o „rozvoj země“, jako spíše o rozsáhlou socioekonomickou podporu určených osob. Tyto rozdíly by Mrázková měla detailněji vyargumentovat u obhajoby. Tvrzení, že „emigrace bosenských obyvatel přispívá k problémům s nezaměstnaností“ (s. 18), lze interpretovat i obráceně. Rostoucí emigrace totiž paradoxně umožňuje politickým elitám konstatovat, že nezaměstnanost se v mnoha sektorech naopak snižuje, a že to je díky jejich úspěšné politice.

Třetí kapitola nese název „Akademický diskurs o emigraci z BaH“, v jejímž rámci ale není tento diskurs rozebrán. Pouze jsou zde heslovitě zmíněny některé tituly, a to způsobem, který evokuje ne příliš vydařenou diskusi literatury. Součástí „akademického“ diskursu je i mediální diskurs, kde jsou rovněž pouze vyjmenovány některé mediální texty bez jejich bližšího zpracování. Vybrané příklady akademiků původem z BaH, kteří žijí v zahraničí (Halilović, Šuško), jsou nahodilé a velmi omezeně dokládají transnacionální aktivity (tvrzení typu „oba akademici s bohatými zahraničními zkušenostmi v současné době přispívají svými výzkumu do akademického diskursu o BaH, a tak rozšiřují povědomí a informační zdroje o aktuálních a důležitých tématech týkajících se jejich země původu“ považují za klišé, ve kterém rovněž postrádám smysl sdělení). Jakými konkrétními způsoby zrovna tyto dva akademici (a jak vzájemně odlišně) přispívají do akademického diskursu? Jak je tento diskurs reflektován v jednotlivých částech BaH?

#### 5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

Kromě dotazů obsažených v texty by autorka měla během obhajoby odpovědět na tyto otázky: jak se vyvíjel repatriační proces Bosňanů ze zahraničí a IDPs v letech 1995–2020?

Jaké další faktory kromě „historické vazby“ zapříčiňovaly směřování Bosňanů během války do Německa či Rakouska?

#### 6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (A-F):

Bakalářskou práci Evy Mrázkové navrhuji hodnotit jako velmi dobrou – C.

Datum:  
2. 6. 2020

Podpis:

---

Pozn.: Hodnocení pište k jednotlivým bodům, pokud nepíšete v textovém editoru, použijte při nedostatku místa zadní stranu nebo přiložený list. V hodnocení práce se pokuste oddělit ty její nedostatky, které jsou, podle vašeho mínění, obhajobou neodstranitelné (např. chybí kritické zhodnocení pramenů a literatury), od těch věcí, které student může dobrou obhajobou napravit; poměr těchto dvou položek berte prosím v úvahu při stanovení konečné známky.